

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ

УДК 801.67:821.161.2-1 Франко І.

ФРАНКОВА ВЕСНЯНКА «ГРИМИТЬ! БЛАГОДАТНА ПОРА НАСТУПАЄ...» (незримі субстанції художності одного твору)

Андрій СКОЦЬ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000*

Ідеться про те, що в поезії-веснянці Івана Франка «Гримить! Благодатна пора наступає...» художній паралелізм діє не тільки в межах поетичних строф (перша строфа – друга строфа), але також між однорядковими віршовими рядками в межах обох поетичних строф. Поезія І. Франка – класичний зразок цілісності художнього твору.

Ключові слова: веснянка, поетична строфа, художній паралелізм, композиційне обрамлення.

У 1977 році на замовлення львівського книжково-журнального видавництва «Каменярь» разом з доцентом Олексієм Морозом готуємо до видання в серії «Шкільна бібліотека» «Вибрані поетичні та драматичні твори» Івана Франка. О. Мороз упорядковує художні тексти і пише примітки, я пишу передмову. Чітко розуміємо вимоги видавничої серії. Це має бути хрестоматія вибраних художніх творів І. Франка для школи. Тут будуть поміщені твори І. Франка, які текстуально вивчають за шкільною програмою з української літератури, художні твори для позакласного читання, для домашньої лектури і твори, передбачені шкільною програмою для вивчення напам'ять. Добре розумію вимогу передмови до такого типу видання. Вона повинна бути популярною, читабельною. Треба чітко окреслити, словесно «намалювати» учням літературний портрет І. Франка, зробивши тематичні акценти на Франкові твори, які текстуально вивчають у школі. Іншими словами, іменем І. Франка вийти на учнів, на школу.

Зупиняюся перед аналізом міні-твору І. Франка поезії-веснянки «Гримить! Благодатна пора наступає...». Хочу бути оригінальним, щось нове сказати про цей хрестоматійний твір. Уже ніби все сказано, аналіз твору ніби вичерпаний. У франкознавстві вже розглянуто цю поезію в контексті всього циклу «Веснянок» у збірці І. Франка «З вершин і низин» (1887, 1893). Уже була мова про композиційне обрамлення твору. Дві поетичні строфи починаються логічно наголошеною окличною анафорою і закінчуються наго-

лошеною окличною епіфорою знаковою ключовою лексемою «Гримить», винесеною як епіфора в окремих віршовий рядок. Така композиційна рамка, графічний малюнок твору надає могутнього громогolosного звучання поезії. Була мова й про дію художнього паралелізму в творі. Оновлення в природі (перша поетична строфа) паралельно віщує оновлення в суспільстві, серед «людськості» (друга строфа). От і все.

Повторюючи сказане про Франкову веснянку, в передмові пишу: Наближається передгрозя. Гримить грім. Почуттям високої революційної віри сповнена веснянка «Гримить! Благодатна пора наступає...». Природу приймає «розкішна дрож». Повновладдя цієї благодатної доби утверджує перший весняний грім. Грозовий вибух відлунюється «тайною дрожжю» серед народів. Способом художнього паралелізму І. Франко передав трепетне чекання мільйонами «щасливої зміни», запевняючи, що «красна весна» людства скоро настане, бо буря збирається не тільки «з неба до землі, але й землі проти неба». Весна панує над зимою... Молодий, життєдайно-радісний світ подолає старий, несправедливий. Це закономірність суспільного розвитку – поступу.

Усе це ж було мовлене – про Франкову веснянку. А може, скажу щось нове. Думка вперто працює в пошуках новацій. Мучусь муками творчості.

І от! Далеко за північ (вивільнений від денних турбот, денної суєти, творчо працюю вночі) в мою голову раптово (нежданно) приходить, стрімко стріляє еретично-крамольна думка – зруйнувати, знищити твір І. Франка. Задумав дивну затію, немудрий і хитрий експеримент – буду читати поезію-веснянку І. Франка, так би мовити, каламбурно-розрізнено, за своєю, що так скажу, паралелограмою, буду шматувати, рвати художній текст на клаптики, щоб з твору нічого не залишилося. Практично це виглядає так: читатиму перший рядок першої поетичної строфи і зразу переходжу на перший рядок другої строфи, потім – другий рядок першої строфи і відтак – другий рядок другої строфи, далі третій рядок першої строфи і за ним третій рядок другої строфи і так до кінця.

Читаю:

Гримить! Благодатна пора наступає,
Гримить! Тайна дрож пронимає народи, –
Природу розкішна дрож пронимає,
Мабуть, благодатна хвиля надходить...
Жде спрагла земля плодотворної зливи,
Мільйони чекають щасливої зміни,
І вітер над нею гуляє бурхливий,
Ті хмари – плідної будучини тіни,
І з заходу темная хмара летить –
Що людськість, мов красна весна, обновиць...
Гримить! Гримить!

Пересвідчився: мої наміри зруйнувати твір І. Франка виявилися марними. Він (твір) не піддається деформації, не піддається руйнації. Навпаки, в результаті мого експерименту навіть вийшла нова його редакція, логічно оформлена художня паралелограма. Несподівано для себе відкриваю художню тайну твору, незримі субстанції його художності. Виявляється: художній паралелізм, як найважливіша прикмета композиції

веснянки, діє не тільки в межах її поетичних строф (перша строфа – друга строфа), але також між суміжними, точніше одновимірними і ще точніше, між однорядковими віршовими рядками в межах обох поетичних строф, разом узятих.

Дія художнього паралелізму дуже мобільна, вона проходить ушир і вглиб поетичного тексту за двома паралелограмними вимірами. Художній паралелізм – це та відцентрована сила веснянки, що «цементує» її художньо-силове поле і робить твір класично цілісним, компактним, міцним, не рвучким, гармонійним. Повторюю: це класичний зразок цілісності художнього твору. У ньому все вивірено, усе виключно логічно продумане. Іншими словами, твір – геніальний.

У зв'язку з розмовою про Франкову поезію-веснянку «Гримить! Благодатна пора наступає...» ще раз переконуюся: проблема аналізу художнього твору не вичерпана, бо вона не вичерпна. Кожний дослідник може проаналізувати художній твір по-новому, по-своєму його прочитати.

Колись академік Олександр Білецький образно сказав: аналізуючи літературний твір, треба вгризатися в його художній текст. Цю фразу любив повторювати професор Іван Денисюк. Я додам: треба читати твір між рядками, в підтексті, над текстом, збагнути його другу і третю глибини, треба «смакувати» його художній текст, шукати і знаходити, як я вже казав, незримі субстанції його художності. Отже, треба бути високо естетично налаштованим.

Мої наукові роздуми про Франкову поезію-веснянку «Гримить! Благодатна пора наступає...» літературний редактор книжки Марія Дорошенко вилучила (передмову скоротила, розмір був завеликий). Нічого не порадиш. У видавничій справі воля редактора – закон. Своє наукове прочитання Франкової поезії-веснянки «Гримить! Благодатна пора наступає...» шановному читачеві через багато років пропоную тепер.

*Стаття надійшла до редакції 10.10.2015
Прийнята до друку 17.10.2015*

IVAN FRANKO'S SPRING SONG
«HRYMYT'! BLAHODATNA PORА NASTUPAYE...»
[IT THUNDERS! GRACIOUS TIME IS COMING...]
(Invisible Substances of One Work's Artistic Nature)

Andriy SKOTS'

*Ivan Franko National University of Lviv,
Academician Mykhailo Vozniak Department of Ukrainian Literature,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000*

The article refers to the fact that in I. Franko's poetic spring song «Hrymyt'! Blahodatna pora nastupaye...» [It Thunders! Gracious Time is Coming...] art parallelism operates not only within the poetic stanzas (the first strophe – the second strophe), but also between one-line poetic lines within the framework of both poetic strophes. Franko's poetry is a classic example of the integrity of a literary piece.

Keywords: spring song, poetic strophe, art parallelism, compositional frame.